

Gestolen geluk

Elle van Rijn

Gestolen geluk

ROMAN

MEULENHOF

ISBN 978-90-896-8422-6
ISBN 978-94-023-2874-5 (e-book)
ISBN 978-90-492-1472-2 (audio)
NUR 301

Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio
Omslagbeeld: © Johannes Hogebrink
Auteursfoto: © Mark Uyl
Haar en make-up: Elles Nijkamp
Tekstredactie: Willemijn Lindhout
Zetwerk: Mat-Zet bv

© 2026 Elle van Rijn en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Proloog

Kerst 1995

De werkkamer van mijn zoon is rommeliger dan gewoonlijk. Op zijn bureau liggen hoog opgestapelde paperassen. Eén stootje en de vloer zal bezaaid worden met papier. Op het groene vilt van het schrijfblad zitten inktvlekken. Van het potlood, het enige schrijfgerei dat ik zie liggen, ontbreekt de punt. De gekleide asbak die een van zijn dochters lang geleden op school heeft gemaakt is gevuld met as.

Was hij maar nooit begonnen met die verachtelijke gewoonte. We doen allemaal domme dingen, maar de combinatie van pijproken, onregelmatig eten, elke ochtend om vijf uur opstaan om te gaan sporten, plus een lange werkdag met de nodige stress, kan desastreus zijn, daarvoor heeft ook zijn arts hem gewaarschuwd. De frustratie in mijn buik groeit weer. Niet doen, Desi. Edo is een man van 56 jaar, die zijn eigen keuzes maakt. Geen ruzie maken op deze laatste dag voor je teruggaat naar Amsterdam. Je weet nooit wanneer het de laatste keer is. Met mijn oude handen strijk ik langs mijn parelketting, een gewoonte om mezelf te kalmeren.

Naast de deur hangt een portret van Jacques Goudstikker, mijn man, Edo's vader. Hij moet daar begin twintig zijn geweest, jaren voordat ik hem zou ontmoeten. Zijn glanzende haar is achterovergekamd, zijn overhemd heeft een hooggesloten kraag zoals dat destijds in de mode was, daarover draagt hij een gestreept jasje. Het kleine oor, dat prominent in beeld is, lijkt precies op dat van Edo toen hij die leeftijd had. Nu niet meer, oren blijven doorgroeien, net als neuzen.

Het is een geposeerde foto, gemaakt in een fotografiestudio. Toch kan ik zien dat hij er niet helemaal bij was met zijn hoofd, zijn ogen staan dromerig, hij dwingt zijn lippen zacht op elkaar. Wat ging er door zijn hoofd?

Edo komt binnen.

‘Waar bleef je nou, lieverd?’ Het verwijt is eruit voor ik er erg in heb.
‘I’ve got other stuff to do.’

‘Wat dan? Niemand werkt op Tweede Kerstdag.’

Zijn Yankee-tongval, mijn Nederlandse antwoord, onze machtsstrijd in een notendop.

‘Boxing Day noemen ze dat hier.’ Hij lacht sardonisch. Precies zoals zijn vader kon lachen.

‘Het doet er niet toe hoe ze dat hier noemen.’

‘Vertel, wat is er zo belangrijk dat je me onder vier ogen wil spreken, moeder?’ Zijn gezicht is smal geworden. Na de chemo’s van vorig jaar is hij flink afgevallen.

‘Ik vind dat je er slecht uitziet.’ Waarom zeg ik niet gewoon dat ik me zorgen over hem maak?

In plaats van te reageren stopt hij zijn pijp met verse tabak en steekt hem aan. Met kleine plopjes zuigt hij het vuur naar zich toe.

‘Werk je niet te hard?’ vraag ik.

‘Mijn werk houdt me van de straat.’ Hij schuift een van de stapels papier naar achteren, gaat op de hoek van zijn bureau zitten, en trekt nonchalant aan zijn pijp. Toch is zijn stemming niet zo ontspannen als hij doet voorkomen. Ik ken hem als geen ander.

‘Was dat het?’

‘Nee, wacht,’ hoewel hij nog geen aanstalten maakt, ben ik bang dat hij alweer wil gaan.

Mijn zoon kijkt me vragend aan. ‘Ja?’

‘Het kan zomaar een jaar duren voor we elkaar weer zien,’ begin ik aarzelend. ‘En ik ben natuurlijk niet meer de jongste – een mens van een dag, zeggen ze in Holland. Dus vroeg ik me af of er bepaalde dingen zijn die wij misschien nog zouden moeten bespreken, stel dat mij iets...’ Ik maak mijn zin niet af.

Edo kijkt me lang aan, zijn pijp verstild in zijn hand. ‘Wat ik nog met jou zou willen bespreken?’ Langzaam herhaalt hij mijn vraag. ‘Nou, eerlijk gezegd heb ik jou nooit begrepen.’

‘Mij nooit begrepen?’ Mijn vingers gaan langs de parels, omhoog en omlaag.

‘Waarom heb je het allemaal laten gaan, moeder?’ Zijn laconieke houding heeft plaatsgemaakt voor gereserveerdheid, schouders naar achteren, zijn nek wat uitgestrekt naar boven. Alsof hij zich groter wil maken.

‘Kun je alsjeblieft wat specifieker zijn?’

‘Alle kunst, de meubels, elk voorwerp waar mijn vader zoveel moeite voor had gedaan. Waarom heb je niet teruggevochten?’

‘Wil je het daarover hebben? Dat weet je toch al, jongen.’ Ik loop naar de canapé, en zijg neer om mijn oude benen en mijn door artritis gepijnigde voeten rust te geven. Ik voel me plotseling zo moe. ‘Het was een kansloze zaak.’

‘En dus gaf je na zes jaar op wat mijn vader en zijn familie in bijna een eeuw hadden opgebouwd?’

Ik kijk hem aan. ‘Edo, hier hebben we het toch al zo vaak over gehad? Het was een andere tijd, en je begrijpt toch –’

‘Dat is precies mijn punt, ik begrijp het niet,’ onderbreekt hij me ‘En nu het erop lijkt dat het voor altijd te laat is, *it’s even harder to wrap my head around.*’ Hij veert op en begint door de kamer te benen. ‘Marei vroeg laatst of ik nog vaak aan mijn vader dacht.’

Ik schrik. ‘Weet zij het?’ Edo heeft deze hele geschiedenis altijd verzwegen. Zodat niet ook nog zijn vrouw en kinderen ermee belast zouden worden. Zijn woorden.

‘Nee, maar ze kent mij, moeder. Ze heeft het door als me iets dwarszit.’

‘Ik weet niet wat je allemaal zegt, Edo.’ De treurigheid die me overvalt, doet mijn keel samenknijpen. ‘Ik heb het je al meerdere keren uitgelegd.’

‘*Did you?*’

Onwillekeurig staar ik weer naar de foto van Jacques. Zijn dromerige blik, zijn gedachten die ik nooit meer kan achterhalen. *Did you?*

Het is nog niet te laat. Ik kan nog duiding geven aan het verleden, of simpelweg vertellen wat er gebeurde. Een oordeel moet Edo zelf maar vellen. ‘Als je wil...’ begin ik dan zacht. ‘Als je wil kan ik je het verhaal vertellen. Het héle verhaal.’

Edo kijkt me aan en gaat dan naast me op de bank zitten. Met zijn eerlijke ogen waarin ik nog altijd die blik van hem als kind herken, kijkt hij me aan.

‘Dan moet ik terug naar de tijd voordat ik je vader leerde kennen.’ zeg ik weifelend.

‘Dat geeft niet, we hebben de hele dag.’ Hij draait zich naar me toe, legt zijn arm over de leuning en knikt. ‘Begin maar.’

Deel I

1

Voorjaar 1937

In de plotselinge felheid van de spot stukt mijn adem. Het applaus, het bravogeroep, de fluittonen – ze doen pijn aan mijn oren. Ik hap naar adem, dreig te verdrinken in deze overvloed aan licht en geluid. Waar kan ik houvast vinden? Mijn benen wankelen, mijn hart bonkt tegen mijn ribben.

‘Buig, Desi!’ zegt een stem naast me. Op mijn rug voel ik een hand.

Natuurlijk – bij de les blijven! Gracieus het publiek bedanken, precies zoals Julia me dat geleerd heeft, met een diepe inademing, het hoofd naar achteren gekanteld, en dan uitademend in een buiging: *Als een golf die het strand overspoelt, Desi!*

Wanneer ik weer rechtop sta, herken ik ineens het gezicht van Oskar in de zaal. Wat doet hij hier? Hij zou niet komen kijken, omdat iemand anders dan hij de mannelijke hoofdrol had gekregen.

Voor mijn ogen wordt het zwart.

‘Ze is weer bij!’ hoor ik iemand zeggen. ‘Dokter, kunt u komen?’

Er klinken voetstappen. Daarna een mannenstem: ‘Juffrouw Von Halban, hoort u mij?’

Ja, ik hoor u, maar ik wil niet kijken, niet terugkeren naar de realiteit.

‘Laat mij maar. Desi, ik ben het, Clara,’ klinkt het nu lieflijk. ‘Desi?’

Ik open mijn ogen. Boven me zie ik de grote blauwe ogen en het blonde engelenhaar van mijn nicht. Achter haar zie ik een man in smoking staan. In een reflex schuif ik opzij om me achter Clara te verschuilen.

‘Zou u ons even alleen willen laten?’ Ze merkt dat ik me geneer.

Zonder iets te zeggen verdwijnt de man. Ik kom half omhoog van de sofa. ‘Wat is er gebeurd?’

‘Je bent flauwgevalen tijdens het applaus. Het spijt me, Desi. Ik had het niet moeten goedkeuren dat je zong zo vlak na...’ Na mijn vaders dood, maak ik in gedachten haar zin af. Mijn manager Bernd bleef maar doorgaan over de inkomstenderving van het theater, het ensemble dat uitbetaald moest worden, en de andere hoofdspelers die door hun volle agenda’s geen tijd meer zouden hebben om het stuk in te halen.

‘Zingen biedt troost,’ zei mijn moeder altijd. Dus ik prees me gelukkig dat ik op mocht voor de première van *Così fan tutte*, de romantische, lichtvoetige opera, die het publiek stevast voor zich inneemt. Ik had deze Mozart vorig jaar al gezongen en het kostte me niet veel moeite de teksten weer op te halen. Daarbij gaf de repetitieweek in het operahuis van Graz me de gelegenheid om bij Oskar te zijn, en in zijn armen weg te kruipen wanneer het verdriet me overviel.

Maar dat bleek een misvatting.

Oskar wás het verdriet. Hij hilde harder om de dood van mijn vader dan ik. Bovendien gunde hij me mijn kleine ervaring door het werk niet, en bleef zich beklagen over het feit dat hij de rol van mijn tegenspeler niet had mogen vertolken. We zijn verwikkeld in een permanente strijd die een doel op zichzelf lijkt te zijn. Hoe dat zo is ontstaan, kan ik niet zeggen. Misschien is het mijn gebrek aan ervaring in de romantische verhouding. Of heb ik, zoals hij het noemt, ‘nooit in het echte leven gewoond, enkel in luchtkastelen’.

‘Waar is Oskar?’ vraag ik aan Clara.

‘Hij zit samen met Bernd in de artiestenfoyer.’ Ze wijst op een bos rozen. ‘Die zijn van hem, mocht je dat willen weten.’

‘Dat wil ik niet, maar nu is het te laat.’

Op Clara’s gezicht verschijnt een zweem van een lach. Dan ernstig: ‘Wil je dat ik hem haal of juist niet.’

‘Nog niet. Ik heb even tijd nodig om bij te komen.’

Twee uur voor aanvang van de première van *Così fan tutte* had ik besloten om me in mijn kleedkamer te verschansen, waar ik verder kon met het uitzoeken van de paperassen van mijn vader. Zo werkte ik me door de stapel met oude brieven, telegrammen en afschriften heen. De emotionele betekenis gaf meestal de doorslag of ik ze moest bewaren of weggooien. Zoals de romantische schrijfsels van mijn moeder aan mijn vader toen ze van elkaar gescheiden waren door haar tournees door Europa, in het begin van hun huwelijk. Er zaten decennia oude brieven tussen van Gustav Mahler aan mijn moeder, die de roddels dat mijn moeder zijn muze zou zijn geweest, bevestigden. Misschien had mijn vader al die liefdesverklaringen van zijn rivaal bewaard om de simpele reden dat hij er met de prijs vandoor was gegaan. De beroemde Selma Kurz had voor hém gekozen, en niet voor de vermaarde componist.

Op mijn veertiende, toen ik interesse in jongens begon te krijgen, had ik eens aan mijn moeder gevraagd of ze er nooit spijt van had gehad dat ze niet met Mahler getrouwd was. Het was vragen naar de bekende weg, maar ik schepte er genoeg in. Ze zei: 'Lieverd, natúúrlijk niet! In die tijd was ik nog zo jong en ik wist welk offer ik zou moeten brengen als ik me aan hem verbond: stoppen met zingen. Mijn zangstem is mijn allereerste liefde, Deserli, en die laat ik niet zomaar in de steek.' Ze had met haar hand over mijn wang gestreken, terwijl ze haar zwaar opgemaakte ogen traag neersloeg. Het had gevoeld alsof haar wimpers me aaiden. 'Jouw vader heeft me het optreden nooit ontzegd, hij weet hoe gelukkig ik ben wanneer ik op de bühne sta.'

Na de liefdesbrieven van Mahler las ik vluchtig een aantal bedankbrieven van mijn vaders patiënten, maar mijn interesse werd weer gewekt toen ik een envelop zag met de stempel: DETECTIVE INSTITUUT APOLLO. Zonder stil te staan bij de mogelijke gevolgen van mijn nieuwsgierigheid, haalde ik de brief uit de envelop en begon met lezen.

“Oskar Prenzinger is katholiek en getrouwd. Het is geen goed huwelijk tussen hem en zijn vrouw, en hoewel ze (nog) niet formeel gescheiden

zijn, leven ze gescheiden van tafel en bed. De heer Prenzinger verkeert graag in dameskringen, waar hij zeer geliefd is en met veel bekende vrouwen omgang heeft. Oskar Prenzinger is niet alleen zanger, hij staat ook bekend als dokter O. in de filosofie, en als koopman.

Hij wordt bestempeld als iemand zonder veel zitvlees, die zich graag in het buitenland ophoudt. Zo heeft hij met een van zijn affaires, de actrice Lotte Lenya – de ex-vrouw van Kurt Weill – van 1933 tot 1934 aan de Franse Riviera gewoond, waar ze hun geluk beproefden in de casino's, maar uiteindelijk berooid terug moesten keren. Mensen die hem kennen beschrijven hem als zelfingenomen en ijdel. Hij wil graag bewonderd worden, en alles moet naar zijn zin gaan.

Prenzinger woont officieel in Berlijn, maar hij bevindt zich momenteel in Graz waar hij verbonden is aan het Stadttheater. Het zou Prenzingers bedoeling zijn om in Wenen aangesteld te worden als zanger, wellicht met hulp van zijn bekende vrouwen. Zijn echtgenote houdt zich momenteel op in Wenen.”

Mijn hart sloeg een paar slagen over. Dus mijn vader – die me zo vaak voor hem had gewaarschuwd – had hem laten bespioneren om zijn gelijk te krijgen!

Oskar zit samen met Bernd aan een tafel in de kleine artiestenfoyer, met tussen hen in twee lege bierglazen. De ruimte staat blauw van de sigarenrook, Bernd zweert bij Austria Tabak. Oskar springt overeind zodra hij ons ziet. ‘Desi, liefde, ik was zo bezorgd!’

‘Ach, het was enkel een flauwte,’ probeer ik het drama af te zwakken. Niemand mag erachter komen wat de eigenlijke oorzaak is. De brief heb ik diep weggestopt.

Hij omhelst me zo stevig dat het zeer doet. Zijn smoking ruikt naar oud zweet.

‘Oskar, alsjeblieft... Ik moet het rustig aan doen.’ Ik maak me voorzichtig los. ‘Ik wist niet dat je alsnog zou komen.’ Hij had voor mijn vertrek gejammerd dat hij het te pijnlijk vond om toe te kijken terwijl ik naast een andere zanger stond. ‘Wat jij wil,’ had ik gezegd en ik was vertrokken.

‘Natuurlijk ben ik gekomen, Schatzi. Jij kent me inmiddels toch wel?’ Is dit gespeelde onschuld, of eerlijke spijt? ‘Ik zal beter mijn best doen, Desi. Echt waar.’ Zijn lange lijf helt wat naar me over.

Voor ik kan reageren neemt Clara het woord: ‘Prima, maar voor vandaag is het even genoeg geweest. Ik neem deze vedette mee naar mijn hotel.’

‘Wat een onzin, ze gaat gewoon met mij mee naar huis. Haar spullen liggen ook bij mij.’

‘Die laat ik ophalen. Rust is noodzakelijk.’

Oskar laat zich niet zomaar afschepen. Met een indringende blik kijkt hij me aan: ‘Het gaat om jou, Desi. Wat wil jij?’ Hij pakt mijn hand en drukt er een lange kus op. Wanneer hij weer opkijkt heeft hij tranen in zijn ogen. ‘Zeg het maar, pop. Wil je mee naar mijn huis, of laat je door je nicht beslissen waar je heen gaat.’

Ik wil zeggen dat ik met Clara meega.

‘Nou, Desi, wat wil je?’ Zijn getergde blik, de wanhoop in zijn stem. Wat als ik hem confronteer, als ik het detectiverapport in zijn gezicht smijt? Het bewijs dat hij nog steeds een vat vol leugens is.

‘Ze gaat met mij mee.’ Clara slaat een sjaal om me heen. ‘Kom.’

Achter ons zwaait een deur open. ‘*Desi, my darling!*’

Ik herken de stem meteen en draai me om. ‘Ladislaus!’

‘Ik ben gelijk hierheen gekomen!’ Mijn vriend staat voor me in een ultrastrak glimmend pak, over zijn schouders is een verentooi gedrapeerd, rond zijn ogen zijn dikke lijnen kohl getekend. ‘Deserli! Een flauwte past wel bij de dramatiek van een diva, maar oefen dan op zijn minst met vallen.’ Hij pakt mijn arm en wijst op de beurse plek, die ik nu pas opmerk. ‘Kusje erop?’

‘Niet nodig, Ladis.’

Hij brengt niettemin zijn lippen naar mijn arm.

‘Je hoort toch wat ze zegt,’ sist Oskar.

‘Lag het aan je kostuum?’ zegt Ladislaus, Oskar negerend. ‘In mijn creaties zou dit zeker niet gebeurd zijn, die houden je ook zonder spierkracht overeind.’ Zijn hoge lach ontlokt ook aan mij een lachje.

‘In een kostuum van jou, had ze de eerste akte niet eens gehaald,’ galmt Oskars bariton. ‘Jij ontnemt elke vrouw de adem.’ Hij heeft

zijn handen aan weerszijden van zijn ribben gezet om te demonstren hoe strak Ladislaus zijn kostuums maakt.

‘Prachtig Oskar! Zal ik er ook zo een voor jou maken?’ provoceert Ladislaus.

‘Kinderen, ik maak me uit de voeten voor het hier te gezellig wordt.’ Bernd werpt me een kushand toe. ‘Adieu mijn lieve Desi. Hou je hoofd koel, dan kan ik dat ook doen. Ik zie je in Wenen.’

‘Wij gaan ook,’ zegt Clara.

Ik vind het sneu voor Ladis die helemaal voor niks hierheen gekomen is. ‘Heb je anders zin om nog een borrel te doen in het Grand Hotel?’

‘Darling, alles wat uit jouw mond komt klinkt mij als muziek in de oren! Ik kan wel een paar gedestilleerde toverdrankjes gebruiken.’

Clara werpt me een dodelijke blik toe.

‘Ik ga ook mee,’ hapt nu ook Oskar.

‘Ja, dan kunnen we dit debacle nog een beetje leuk afsluiten.’ Mijn stem klinkt weinig overtuigend, alles om de harmonie terug te vinden, desnoods met drank.

‘Laten we dat doen!’ Ladislaus pakt me bij mijn hand.

‘Nee, nee, en nog eens nee!’ Clara is nu echt kwaad. ‘Desi gaat naar bed!’

De man die ik dacht te kennen, die beweerde dat hij gescheiden was, en door een hel was gegaan met zijn ex-vrouw, was nog altijd getrouwd. Hij bleek niet alleen zanger te zijn maar was ook koopman en doctor in de filosofie?! Hij was van plan om zich in Wenen te vestigen, wellicht met hulp van zijn ‘bekende vrouwen’. Ik las het goed: meervoud. Hij had zijn geld vergokt met een van zijn affaires, de bekende actrice die inmiddels in de vs woont, en over wie hij altijd opschept dat ze zo’n goede vriendin van hem is. Zuiver platonisch, zogenaamd. Die Oskar Prenzinger, over wie mijn vader eens boos had geroepen dat het een charlatan was, een *frimeur*, een leugenaar, blijkt inderdaad aan al die karakteristieken te voldoen. Het was mijn vaders intuïtie geweest die hem ertoe had aangezet om een professional in te huren om mijn verloofde te ontmaskeren. In zijn laatste levensmaanden hadden we knallende ruzies gehad over Oskar, en ik had bij hoog en bij laag volgehouden dat hij het bij het verkeerde eind had. Oskar was weliswaar lastig, maar hij bezat een goed hart. Mijn vader verweet me goedgelovigheid en zei dat ik mijn ogen moest openen voor wie mijn geliefde werkelijk was. Maar waarom had hij zijn vergaarde bewijs mij niet onder de neus geduwd? Of was hij dat nog van plan geweest? De brief van de detective dateerde van vier maanden geleden, dus hij had alle tijd gehad. Wat was dan de reden geweest dat hij zijn kennis achter de hand had gehouden? Misschien had hij het hart van zijn dochter niet willen breken. Was hij bang geweest dat ik hém de rug toe had gekeerd, in plaats van Oskar? Hij

hoopte wellicht dat ik het op een dag zelf zou uitmaken. Of zou mijn vader hebben getwijfeld omdat hij zag – op de momenten dat het goed zat tussen Oskar en mij – hoe gelukkig ik was? Hoe ik opveerde wanneer hij binnenkwam, schaterlachte om zijn grapjes en straalde van verliefdheid. Dat kon hij zijn dochter toch niet afnemen?

Hoe dan ook, omdat mijn vader me de brief niet heeft laten lezen, kan ik doen alsof ik hem ook nooit heb gelezen. Het is kinderlogica waar ik met mijn vijfentwintig jaar veel te oud voor ben, maar dat doet er niet toe. Het alternatief is zo beangstigend dat ik het me niet eens durf voor te stellen. De gedachte aan wie ik ben zonder ouders, én zonder verloofde, is als een peilloze afgrond. Een eindeloos vallen. Nee, alleen al het idee maakt mijn handpalmen vochtig, doet mijn ademhaling versnellen. Zolang de leugens niet openbaar zijn, kunnen ze nog bedekt worden met de mantel der liefde. Zolang mijn familie en vrienden het niet weten, bestaan we nog: Oskar en Desi. Ik zal deze opvoering net zo lang repeteren tot de laatste detonatie eruit is verdwenen en heel Wenen erin zal geloven, ook mijn beste vrienden en mijn familie. En wie weet, wordt hij milder als hij wat wint aan zelfvertrouwen.

In de donkerrode Adler van mijn vader rijden we stapvoets over de Kärntner Ring. Opvallend hoeveel motorvoertuigen er zijn bij gekomen sinds mijn jeugd. Tegenwoordig ruikt het naar verbrande olie in het centrum van Wenen, in plaats van naar paardenvijgen. Er klinkt een voortdurend motorgeronk en geclaxonneer. Als kind hoorde ik vanuit mijn slaapkamerraam op de bovenverdieping van ons riante woonhuis het geluid van de paardenhoeven die ritmisch tikten op de kasseien, en de belletjes van de rood met witte trams, waarin mijn vader me zo nu en dan meenam om van mijn gezeur af te zijn. Wij reisden in principe enkel in koetsen. Er gaat het verhaal dat de koets van mijn moeder in haar hoogtijdagen getrokken werd door studenten. Maar dat heb ik zelf nooit gezien.

Soepel parkeert Oskar de auto in de Löwelstrasse, waar ik al mijn leven lang woon. Ik wil uitstappen, maar hij geeft aan dat ik moet

wachten. Op het trottoir zie ik twee jongens in uniform lopen. Ze hebben de grootste lol.

Oskar heeft de koffers uit de achterbak gepakt en houdt galant het portier voor mij open. ‘Komt u maar dame.’

Als ik in Oskars arm haak werpt hij een blik over zijn schouder. Wie of wat zoekt hij? Wil hij weten wie er getuige is van dit moment, om te laten zien welke persoonlijkheid hij hier uit de auto helpt? De dochter van wijlen Selma Kurz en professor Von Halban. Arme meid, dat ze nu ook haar vader moest verliezen, maar goddank heeft ze een ge-wel-di-ge verloofde. Of betekent Oskars vluchtige blik iets totaal anders? Zou hij zich ervan willen verzekeren dat zijn echtgenote niet toevallig langsloopt?

‘Heerlijk om weer thuis te zijn!’ Oskar snuift de lucht op, alsof het hier anders ruikt dan in Graz.

‘Sinds wanneer ben jij thuis in Wenen?’ De luchtigheid die ik wilde laten doorklinken in mijn opmerking is ver te zoeken.

‘Dit is jouw stad, ja, maar binnenkort ook de mijne, en ik ben er nu al op mijn gemak, Schatz.’ Oskar kust me in mijn hals, waarbij hij me achterover laat hellen als een dansact. Daarna kijkt hij me met zo’n passievolle blik aan, dat het me terstond verwart.

De woonkamer is het hart van dit familiehuis. Hoe vaak hebben we hier niet bij de haard gezeten, vader lezend, moeder handwerkend terwijl ze haar partituren hardop oefende, George al spelend op het tapijt met zijn autootjes en ik kleurend of schrijvend in mijn dagboek? De handgemaakte lambrisering, het rijkgedecoreerde behang aan de wanden, de meubels in de victoriaanse stijl waar mijn moeder altijd zo van hield, ze hebben al deze herinneringen geabsorbeerd. Het familieportret dat prominent boven de open haard hangt, slechts een jaar voor mijn moeders dood geschilderd, heeft de tijd stilgezet. Ondertussen tikt de gotische staande klok maar door en snurkt George, die op de bank ligt te slapen, op hetzelfde ritme mee.

‘Waarom ga jij niet naar bed als je moe bent?’

‘Ook goedendag, zusje!’ Zijn stem kraakt.

‘Zeg maar gerust goedenavond. Het is zes uur.’ Ik ruik dat hij gedronken heeft.

George komt kreunend overeind. Moeite om zijn overhemd dicht te knopen of zijn lange haar te fatsoeneren, doet hij niet. ‘Hee Oskar, wat een verrassing, ik dacht dat jullie weer eens bonje hadden.’

‘Ruzie dient enkel om het weer goed te kunnen maken,’ zegt Oskar, waarna hij mijn broer omhelst.

‘Beter, anders heb ik het alleen met haar te stellen.’ George maakt een hoofdknik naar mij.

Van al mijn vrienden en familieleden is George degene die Oskar het meeste mag. Weer een reden om Oskar niet te confronteren. Mijn broer is net als ik wees geworden, ook hij wil niet nog meer mensen verliezen.

Ik ga in de fauteuil zitten en begin mijn rijglaarsjes los te knopen. ‘George, is het normaal dat hier tegenwoordig kinderen op straat politieagentje spelen?’

Mijn broer trekt een lang gezicht, nog langer dan het al is. ‘Die opgeschoten jochies in poepkieren bedoel je? Ze doen de ss’ers na. Misselijke mannetjes zijn het.’

‘Weten ze dat wij Joods zijn?’ Ik bevrijd mijn pijnlijke voeten en wiebel even met mijn tenen.

George haalt onverschillig zijn schouders op. ‘Aan onze sjoelgang kan het niet liggen. We gaan nooit.’

Oskar kijkt hem verbaasd aan en schiet dan in een lachstuip. ‘Sjoelgang! Ik verstond stoelgang.’

George ziet er nu ook de humor van in en lacht melig mee.

‘Jongens, alsjeblieft!’

Oskar heeft door dat ik me erger en laat zijn lach wegsterven. ‘Lieverd, maak je geen zorgen, het doet er niet toe.’ Hij gaat weer rechtop zitten. ‘Jullie moeder heeft zich laten dopen voor haar overlijden. Dus als je moeder niet Joods is dan-’

‘Laat maar, Oskar. Ik wil het er niet over hebben.’

‘Waarom begin je er dan over,’ zegt George en hij wendt zich naar Oskar. ‘Zeg, heb jij mijn nieuwe auto’s al gezien? Kom mee!’ George is eenentwintig maar hij verzamelt nog altijd miniatuurauto’s.

Na een snelle knipoog naar mij gaat Oskar achter mijn broertje aan.

Op kousenvoeten loop ik naar mijn bagage die Oskar bij de deur heeft gezet. Snel maak ik mijn koffer open, haal de stapel 'bewaren' eruit – waartussen ook het rapport van de detective zit – en loop ermee naar mijn vaders werkkamer. Ik open het deurtje van het rechterkabinet met de sleutel, en leg de brieven helemaal achter in de onderste lade. Daarna trek ik nog wat lades open om te zien wat erin zit. Ik hoop niet mijn vader hier nog meer geheimen heeft verstopt. Er liggen nog zo veel papieren. Bovenin vind ik mijn vaders oude agenda's. Wat moet ik daarmee doen? Weggooien of bewaren? Ik neem de bovenste agenda in mijn handen, waarop in goud het jaartal 1937 staat. Misschien dat ik enkel deze bewaar. Ik blader naar de weken voor hij zijn hartaanval kreeg. Zijn agenda staat vol met afspraken, maar niet voller dan normaal. Niets wijst erop dat zijn hart er zomaar mee zou gaan stoppen. *Cadeau voor Desi kopen*, staat er begin april, een paar dagen voor mijn verjaardag. Ik kreeg van hem een roman van zijn vriend Stefan Zweig, en een gouden armbandje met een hartje, dat ik weigerde om mijn pols te doen. Het sieraad was bedoeld als charmeoffensief, nadat mijn vader Oskar wederom had afgekeurd. Het had zelfs op een competitie geleken omdat hij wist dat Oskar zich niet zo'n duur cadeau kon veroorloven. Toen we met zijn allen bij Hotel Sacher dineerden, was de spanning om te snijden geweest. Mijn nicht had de avond nog enigszins gered met haar anekdotes over het Italiaanse hof.

'Weet je al wat we gaan eten?' hoor ik Oskars stem in mijn rug.

'Sorry, ik was even afgeleid.' Snel sla ik de agenda dicht.

'Dat begrijp ik. Ik mis hem ook zo vreselijk.' Oskar komt vlak achter me staan en begint mijn schouders te masseren. 'Maar weet je lieverd, ik wil er graag voor je zijn. Ook in deze tijd waarin jullie zo worden gehaat.'

Met een ruk draai ik me om. 'Jullie?'

Hij schrikt van mijn plotselinge felheid. 'Je begrijpt toch wat ik bedoel?'

‘Ja, precies daarom!’

‘Jeetje, Desi, ik heb het gevoel dat alles wat ik zeg door jou verkeerd wordt opgevat. Terwijl ik het juist zo goed bedoel.’

‘Is dat zo?’ Tranen prikken alweer achter mijn ogen.

‘Ja, dat is zo.’ Hij neemt mijn gezicht tussen zijn handen. ‘Lieverd, geloof me, er is niemand van wie ik ooit zoveel gehouden heb. En ik zal alles doen wat binnen mijn vermogen ligt om jou gelukkig te maken. Dat betekent ook dat ik in deze wereld van Jodenhaat solidair zal blijven met jou en je broer.’

Ik sla mijn ogen neer. ‘Ladislaus heeft het over vluchten. Hij heeft een ticket gekocht voor de boot naar Amerika.’ Mijn vriend, de extravagante kostuumontwerper, beweert dat dit slechts het begin is. Volgens hem zijn wij niet meer veilig wanneer die fascistten ook hier aan de macht komen. ‘Omdat ik een Jood ben die de mannenliefde verkiest, ben ik dubbel belast, dus *bye bye* Wenen en *hello* New York!’ had hij quasivrolijk gezegd.

‘Als het zover komt, pakken ook wij onze biezen, Desi.’ Oskar trekt me overeind. ‘Alleen is het daar nu nog te vroeg voor. Je carrière loopt net zo goed.’

Hij heeft het niet alleen over mij, ook zijn carrière zit weer in de lift. Hoewel hij *Così fan tutte* niet had mogen spelen, heeft hij er toch alweer drie boekingen bij gekregen.

‘Wanneer beslis je of je moet vluchten?’ vraag ik. ‘De populariteit voor het nationaalsocialisme lijkt enkel toe te nemen. De meeste Oostenrijkers zijn maar wat trots dat Hitler is geboren in ons vaderland.’

‘Dat kan zomaar keren, je weet hoe dat gaat in de politiek.’ Met de rug van zijn wijsvinger streelt hij over mijn wang. ‘Het moment dat we moeten vertrekken, zal zich vanzelf aandienen.’

‘Ik vermoed dat het dan te laat is.’

‘Niet zo doemdenken, jij.’ Hij kust me op mijn voorhoofd.

Op het kantoor van mijn management legt Bernd me meerdere uitnodigingen voor uit Nederland en België, die ik volgens hem niet kan weigeren, omdat een carrière in Duitsland er voor mij voorlopig niet in zit. Als Oostenrijkse blij ik nog wel populair te zijn in de Lage Landen. Wellicht omdat de Hollanders de banden met ons willen versterken, vanwege de situatie in ons beider buurland, waar de regering met de dag grimmiger wordt.

Het eerste optreden is een besloten concert voor de Vereniging Nederland-Oostenrijk, die groot fan was van mijn moeder. ‘Ze betalen een goede prijs,’ zegt Bernd tevreden. ‘Dus mag het iets vrolijker?’

Ik dwing mijn mondhoeken naar boven in een clowneske grimas. ‘Dat is beter.’

Wanneer ik op voorhand weet dat mensen fan zijn van Selma Kurz voel ik me slechts een slap aftreksel.

‘Dan de volgende uitnodiging,’ gaat Bernd door, ‘die is twee weken later en komt van de Nederlandse kunsthandelaar Goudstikker, én van dirigent Mengelberg.’

Van die Goudstikker heb ik nog nooit gehoord, Mengelberg ken ik wel degelijk.

‘Het gaat om een algemeen weldadigheidsfeest, “Wenen aan de Vecht” genoemd, en het vindt plaats op Kasteel Nijenrode waar “tutti” aanwezig zal zijn. Een uitmuntende gelegenheid om ons internationale werkveld uit te breiden en te verstevigen!’ Bernd lijkt weer helemaal in zijn nopjes nu we weer *im Geschäft* zijn.

‘Heb je al toegezegd?’ Bij zo’n groot concert neemt de druk om te presteren toe, en ik weet niet of ik daar al klaar voor ben.

‘Het eerste concert wel, op de tweede uitnodiging heb ik met tactische terughoudendheid geantwoord om de prijs nog wat op te krikken.’

‘Doet het er eigenlijk toe wat ik wil?’ vraag ik kribbig.

‘Jij wilde een goede manager.’ Hij spreidt zijn armen. ‘Voilà! Een heel verstandige keuze, want daarmee hoef jij niet meer te prakkeseeren over futiliteiten.’ In een vluchtig gewoontegebaar strijkt hij zijn snor glad. ‘Dat was het, ik hou je op de hoogte.’ Hiermee is de bespreking voor Bernd afgerond.

Ik herinner me ineens het woord: ‘Weldadigheidsfeest’. ‘Wat is het doel?’ vraag ik.

Bernd onderdrukt zijn ergernis. ‘Niet doen, Desi.’

‘Jawel.’ Ineens weet ik waarom hij zich er zo snel van af wil maken.

‘Dat mogen de gasten zelf bepalen, maar er wordt sterk geadviseerd om te kiezen voor de Joodse vluchtelingen uit Oost-Europa.’

‘En dan probeer jij de prijs op te drijven?’ Uiterlijk ben ik nog steeds kalm, vanbinnen kook ik. ‘Ik doe het voor niks.’

‘Dat doe je niet.’

‘Dat doe ik wel!’ Mijn koppigheid is altijd sterker dan zijn argumenten, en dat weet hij.

Ik ga naar Julia, mijn van oorsprong Nederlandse zangdocente, die altijd een goede vriendin van mijn moeder is geweest. Hoewel ze *Lieder* zong, en geen opera’s zoals mijn moeder, werden ze in de pers vaak met elkaar vergeleken. Julia oogstte als jonge zangeres meer succes overzee, terwijl Selma in Europa lovendere recensies kreeg. Volgens de pers waren mijn Julia en Selma concurrentes, in werkelijkheid waren het hartsvriendinnen, die elkaar ook nog eens hoogachtten. Daarom vertrouwde mijn moeder mij aan haar toe voor mijn zangopleiding, in eerste instantie op het conservatorium en daarna als privédocente.

Julia beweert dat het verdriet deels op mijn stem is geslagen, vooral in de hoogte komt er veel spanning op mijn strottenhoofd, waar-